

COORDONATE ALE REFORMEI EDUCAȚIONALE

VALORIFICAREA ROLULUI EDUCAȚIEI ÎN SOCIETATE: O STRATEGIE POSIBILĂ DE RECONCEPTUALIZARE A POLITICILOR EDUCAȚIONALE

Vladimir GUȚU

Catedra Științe ale Educației

Capitalization of the education role in the society is a current problem of educational policy. The article addresses several priorities such as the educational and social economic perspective. The solutions proposed in the article have theoretical and experimental support and can be applied in the modernization of the state educational policy.

Elaborarea *oricăror strategii sau proiecte* de dezvoltare începe cu o analiză/diagnosticare a situației reale în domeniu. De fapt, sunt cunoscute multe încercări/studii de evaluare a diferitelor segmente ale sistemului de învățământ: PNUD, UNICEF, UNESCO etc. Studiile acestor structuri internaționale oferă un spectru larg de informații pentru instituțiile abilitate de a asigura dezvoltarea sistemului de învățământ. În același timp, nu există o apreciere sistemică și realistă a tendințelor și a proceselor caracteristice sferei educaționale. Afirmăm cu toată responsabilitatea că sistemul educațional se află într-o criză profundă, în primul rând, sub aspect motivațional, valoric și financiar.

Din păcate, toate guvernele anterioare n-au conștientizat rolul învățământului în societate, deși, declarau învățământul ca prioritate națională. Este foarte greu de înțeles de ce o idee simplă ca „educația de calitate asigură calitatea resurselor umane, care, la rândul său, asigură dezvoltarea social-economică a țării” nu și-a găsit o reflecție în politicile sociale ale statului.

Fără a da alte aprecieri diferitelor aspecte ale sistemului de învățământ, noi propunem un cadru de referință cu privire la reconceptualizarea politicilor educaționale. Ideile menționate în continuare au doar statut de sugestii și recomandări. Ele pot fi completate, dezbătute sau chiar negate. Mai mult decât atât, sugestiile date se referă numai la unele laturi ale sistemului de învățământ.

La nivel de macropolitici educaționale

1. Asigurarea de facto și de jure a priorității învățământului pe plan național:

- reconsiderarea rolului învățământului în societate și în dezvoltarea social-economică a țării;
- aprecierea și valorificarea învățământului ca mijloc, factor primordial al dezvoltării economiei și societății la un nivel calitativ nou ce se află în raport direct cu ritmul de influență a capitalului uman, care constituie o categorie-cheie, determinantă pentru conținutul modernizării învățământului, culturii, economiei, societății;
- reestimarea statutului cadrului didactic în societate:

Învățătorul/profesorul care nu este apreciat în societate și nu este motivat pentru prestarea serviciilor de calitate, nu poate educa/forma resurse umane de calitate.

- reestimarea sistemului de valori în sfera educațională:

Școala este instituția care dezvoltă și promovează valorile morale, sociale, naționale, general-umane. Se cere o diagnosticare a sistemului de valori existent și promovat prin sistemul educațional al instituțiilor de învățământ.

- perfecționarea mecanismelor de finanțare a sistemului de învățământ:

Finanțarea învățământului trebuie privită ca prioritară în programele de dezvoltare social-economică a statului. Trebuie efectuat un studiu și elaborată o metodologie modernă de finanțare a învățământului, ținând cont de experiențele internaționale.

2. Asigurarea legislativă a funcționării și dezvoltării sistemului de învățământ:

1. Aprobarea Codului educației.
2. Implementarea Strategiei naționale de dezvoltare a învățământului.
3. Ajustarea cadrului legislativ și normativ la standardele educației.

La nivel de politici educaționale

1. Reconsiderarea managementului la nivel de sistem și unitate:

- reconceptualizarea structurii Ministerului Educației:

Ministerul Educației poate fi structurat în două niveluri:

- Nivelul 1. Realizează funcții strategice privind politicile educaționale.
- Nivelul 2. Realizează funcții metodologice și operaționale pe toate segmentele sistemului de învățământ (cu funcții ocupate prin concurs).

- reconceptualizarea structurii direcțiilor raionale de învățământ;

Structurarea actuală a direcțiilor municipale/raionale de învățământ cu inspectoratele și cabinetele metodice nu mai poate asigura funcționarea și dezvoltarea eficientă a învățământului la nivel de raion.

Direcțiile raionale, de asemenea, ar putea fi structurate în două niveluri:

- Nivelul 1. Se realizează funcțiile strategice de dezvoltare a învățământului la nivel raional și promovarea politicilor educaționale naționale.
- Nivelul 2. Se realizează funcțiile operaționale și metodologice.

Atragem atenția că accentul trebuie pus, nu pe controlul cadrelor didactice, ci pe formarea lor continuă, pe crearea condițiilor adecvate de activitate profesională etc.

- dezvoltarea culturii organizaționale a instituțiilor de învățământ:

- implementarea managementului participativ;
- asigurarea unei autonomii instituționale;
- promovarea principiilor democratice în conducere;
- implicarea comunității etc.

- reconceptualizarea sistemului de conducere a învățământului:

- implicarea directă și indirectă a cadrelor didactice în luarea deciziilor la toate nivelurile sistemului de învățământ;
- revitalizarea congreselor învățătorilor/profesorilor în noile condiții;
- crearea asociațiilor învățătorilor/profesorilor la nivel național și local (ex: Asociația profesorilor de limba și literatura română);
- crearea comisiilor de experți pentru toate disciplinele școlare și alte aspecte ale sistemului de învățământ (ex: Comisia de experți pentru politici educaționale promovate de Ministerul Educației).

2. Renovarea structurii sistemului de învățământ:

- de proiectat perspectivele trecerii la 12 ani obligatorii de învățământ;

Tendința în lume spre 12 ani de învățământ obligatoriu.

- de reconceptualizat locul colegiilor în structura sistemului de învățământ:

- conform ISCED, colegiile trebuie să fie plasate la nivelul IV – învățământul postsecundar (postliceal);
- unele colegii pot fi transformate în licee profesionale, altele transferate în structura învățământului superior;
- marea majoritate a colegiilor vor putea realiza nivelul IV al învățământului postliceal/nesuperior.

- diversificarea reală a sistemului instituțiilor liceale:

Trecerea învățământului superior la trei cicluri impune și restructurarea învățământului liceal, diversificarea acestuia în mai multe profiluri.

Această abordare a învățământului liceal va asigura pregătirea mai eficientă a absolvenților pentru continuarea studiilor și orientarea lor profesională. Se vor sincroniza ofertele și cerințele în diferite domenii profesionale.

- optimizarea rețelei școlare în zonele rurale:

▪ *Ideea școlilor de circumscripție a fost pe larg discutată și argumentată (o școală pentru mai multe localități) de comunitatea educațională.*

▪ **Avantajele acestei idei:**

- posibilitatea de a înființa școli eficiente;
- posibilitatea de a avea colective pedagogice puternice;
- posibilitatea de a finanța mai adecvat instituțiile de învățământ;
- posibilitatea de a folosi mai eficient clădirile, utilajul etc.

▪ **Dezavantajele:**

- unele sate mici vor rămâne fără școli;
- necesitatea deplasării elevilor și a cadrelor didactice în alte localități;
- necesitatea reconstruirii drumurilor etc.

• **Scurt comentariu**

Problema școlilor pe circumscripții trebuie discutată în raport cu strategiile dezvoltării agriculturii și a satelor moldovenești.

Dacă ar fi să comparăm modelele de dezvoltare a agriculturii în alte state cu modelul Republicii Moldova, am putea constata:

- a) în țările europene, Canada, SUA în agricultură activează 3-7% din populație;
- b) în Republica Moldova în agricultură activează 30-40% din populație;
- c) randamentul tehnologiilor aplicate nu se compară.

Concluzia. Dacă agricultura în Republica Moldova se va dezvolta după modelul țărilor sus-numite, atunci unele sate (unde vor activa ferme puternice) se vor dezvolta, iar altele vor avea puține șanse de a supraviețui.

Drept consecință, școlile pe circumscripții trebuie organizate în localități cu perspective de dezvoltare.

3. Dezvoltarea resurselor umane:

- crearea mecanismelor eficiente de motivare a cadrelor didactice pentru realizarea eficientă a activității educaționale;
- crearea mecanismelor eficiente de protecție socială a cadrelor didactice;
- crearea unor mecanisme adecvate de salarizare a cadrelor didactice din învățământul preuniversitar și cel universitar:

Nu cunoaștem nici o țară în care salariul învățătorilor școlari este mai mare decât salariul cadrelor didactice universitare (cazul Republicii Moldova).

- promovarea în carieră numai pe baza principiilor profesionale;
- anunțarea concursului pentru ocuparea posturilor vacante la nivel de minister, direcții raionale de învățământ, instituții preuniversitare;
- organizarea cursurilor de formare continuă managerială a personalului de conducere în învățământ la nivel de minister, direcții municipale/raionale de învățământ;
- identificarea și monitorizarea necesităților de cadre didactice pentru zonele rurale și cele urbane;
- introducerea în toate instituțiile de învățământ a unității de consilier-psihipedagog;
- angajarea și menținerea cadrelor tinere în școală trebuie să devină o axă strategică prioritară a dezvoltării sistemului de învățământ.

4. Dezvoltarea învățământului superior:

- reconsiderarea aplicării prevederilor Procesului de la Bologna:

De elaborat o strategie interuniversitară de implementare eficientă a prevederilor Procesului de la Bologna.

Se atestă foarte mari neînțelegeri ale valorilor/orientărilor acestui document.

Totul ce este nereușit în învățământul superior, deseori, se pune în vina Procesului de la Bologna.

- constituirea prin lege a ciclului trei al învățământului superior – studii de doctorat;
- asigurarea unei autonomii universitare reale;
- crearea Agenției naționale de evaluare a învățământului superior și cercetare;
- elaborarea cadrului calificărilor și a cadrului ocupațional pentru absolvenții ciclului întâi – licență, și a ciclului doi – masterat:

Fără claritate în cadrul ocupațional al absolvenților ciclului I și al ciclului II, studiile universitare nu au o finalitate explicită.

- realizarea interconexiunii învățământ superior–cercetare–piața muncii;
- revederea în perspectivă mai îndelungată a rețelei instituțiilor de învățământ superior:

- *tendința pe plan internațional – universitatea nu poate avea mai puțin de 15 mii de studenți: pentru a realiza trei cicluri de studii și pentru integrarea științei și a învățământului, pentru a avea un număr necesar de cadre didactice cu grade și titluri științifice, pentru a asigura un învățământ superior de calitate etc.;*
- *unele universități mici pot deveni filiale ale unor universități mai mari;*
- *unele specialități vor fi mai convenabil a fi pregătite în universitățile din Europa;*
- *va fi necesar a revizui sistemul de învățământ superior în corespundere cu potențialul și necesitățile statului. Învățământul superior în statele mici diferă de învățământul superior în statele mari.*

- formarea culturii Internetului în comunitatea universitară;
- s-au creat condiții social-economice, motivaționale și educaționale pentru restructurarea învățământului superior pedagogic; se impune crearea unui consorțiu (de studii și cercetare) care ar încadra în sine următoarele dimensiuni:
 - formarea inițială a cadrelor didactice;
 - formarea continuă a cadrelor didactice;
 - cercetarea;
 - realizarea legăturii cu piața muncii;
 - educația adulților etc.

Avantajele:

- *crearea unei instituții moderne și apte de concurență pe piața națională și internațională;*
- *realizarea coerenței și continuității dintre formarea inițială și formarea continuă;*
- *integrarea științei și a învățământului superior pedagogic;*
- *concentrarea resurselor umane de calitate;*
- *posibilitatea de a realiza eficient studii superioare în trei cicluri;*
- *realizarea eficientă a relațiilor cu piața muncii etc.*

Din lipsă de spațiu, multe probleme n-au fost reflectate în acest articol cum ar fi: învățământul profesional-tehnic vocațional; dezvoltarea curriculumului național; învățământul la distanță, relațiile cu comunitatea și piața muncii etc. Desigur, și aceste aspecte necesită renovare și dezvoltare.

În final, intenționăm să atragem atenția că ideile expuse sunt doar unele sugestii pentru discuții, dezbateri, prin care autorul a încercat să scoată în evidență unele priorități ale sistemului de învățământ.

Prezentat la 01.12.2010